

Allioli

QUADERNS DE L'ENSENYAMENT DEL PAÍS VALENCIÀ · EXTRA · GENER 2017

RESPONSABILITAT CIVIL DEL PROFESSORAT D'ENSENYANÇA PRIVADA I CONCERTADA

SITUACIÓ ANTERIOR A LA REFORMA · SITUACIÓ POSTERIOR A LA REFORMA · ARTICLE 1.902 DEL CODI CIVIL · ARTICLE 1903.5 DEL CODI CIVIL · ARTICLE 1904 DEL CODI CIVIL · ACCIÓ DE REPETICIÓ · PRESSUPÒSITS · PROFESSORS EN CAS DE DOL O CULPA GREU. DELIMITACIÓ · RESPONSABILITAT DEL CENTRE DOCENT I DEL PROFESSOR. APLICACIÓ DEL RÈGIM DE SOLIDARITAT · RESPOSTES A CASOS CONCRETS

1. INTRODUCCIÓ

Malgrat la proximitat legal existent entre centres concertats i públics, pel que fa a la responsabilitat civil, els centres concertats mantenen el seu caràcter privat, la qual cosa fa el seu titular, virtual responsable pels danys que puguen cometre els seus alumnes/as, segons el que disposa els articles 1902, 1903 i 1904 del Codi Civil.

Queda clar per tant, que tot este monogràfic afecta exclusivament als centres privats i concertats, ja que respecte als centres públics tot el que es referix a responsabilitat civil queda plasmat en la Llei 30/92 de 26 de novembre, on es considera responsable dels danys causats pels alumnes/as a l'Administració Pública.

2. SITUACIÓ ANTERIOR A LA REFORMA

Abans del 7 de gener del 91, la responsabilitat dels mestres per actes dels seus alumnes estava basada en una falta de vigilància, si bé amb la possibilitat d'exoneració (absència de responsabilitat) per haver actuat amb la diligència d'un bon pare de família, va ser una adequada resposta jurídica a la realitat educativa durant un llarg període de temps, però no hi ha dubte que en els últims anys ha vingut presentant-se com una solució poc de d'acord amb els nous paràmetres educatius a causa de l'augment de la ratio, així com a l'increment d'activitats extraescolars (excursions, activitats esportives, etc...). Estos fets, han determinat que en la pràctica en moltes ocasions, el professor es veja impossibilitat per a exercir un mínim de control sobre l'alumnat.

Amb la finalitat de pal·liar en part les anteriors situacions en el marc de l'ensenyança privada es van subscriure successius convenis entre la patronal de l'ensenyança i els sindicats amb l'objecte de cobrir l'hipotètic risc per mitjà d'assegurança.

El malestar en els sectors professionals va anar pujant d'intensitat quan van anar coneixent-se noves decisions judicials que imposaven condemes civils i penals en situacions on la culpabilitat de professors i directores no quedava prou acreditada. Així, els distints medis professionals van començar a reclamar amb major insistència una reforma legal, recomanant-se fins que no s'escometera la mateixa, el cessament d'activitats extraescolars o complementàries.

Les anteriors pressions professionals i socials comencen a fructificar al mateix temps que al novembre de 1988 s'aconsegueix firmar un acord entre el MEC i els sindicats que ve a satisfer les aspiracions dels mateixos.

També s'adquirix el compromís de promoure la modificació dels articles 22 del Codi penal i 1903 del Codi civil per mitjà de la substitució de la responsabilitat civil atribuïda al professor per la responsabilitat de la institució educativa (titulars del centre).

Finalment, el govern va presentar un Projecte de Llei sobre modificació dels Codis civil i penal en matèria de responsabilitat civil del professorat que es va convertir en Llei el 7 de gener de 1991 en la que s'estableix que "qui responga dels danys ocasionats pels alumnes /as siguen les persones o entitats titulars dels centres docents que són els que adopten les corresponents mesures d'organització , sense perjudi que el titular pugua reclamar al personal docent la quantitat satisfeta en el cas que pugua acreditar conducta greu".

3. SITUACIÓ POSTERIOR A LA REFORMA

3.1. ARTICLE 1902 DEL CODI CIVIL

Este article fa referència a què qualsevol persona estarà obligada a reparar el dany causat sempre que la seua acció o omisió foren el causant del dany intervenint culpa o negligència.

D'esta forma, els pares d'un alumne/a lesionat, podran demandar directament el professor quan la seua actuació o omisió tingueren una relació directa amb la lesió produïda en l'alumne/a, i al titular per danys comesos pels seus dependents. Tenint en compte també el dictamen del jutge considerant de dolosa o culpa greu l'actuació del professor/a, requisit sense el qual no es podrà demandar directament el professor/a.

Aclarir també que quan els alumnes/as posseïsquen la majoria d'edat (nivells de batxillerat i F.P. en grau mitjà), i foren causants del dany de forma intencionada o per negligència a les instal·lacions del centre o el seu material, quedaran obligats a reparar el dany causat o a fer-se càrrec del cost econòmic de la seua reparació. Si són menors, els pares o representants legals seran els responsables.

3.2. ARTICLE 1903.5 DEL CODI CIVIL

A pesar de les assimilacions que amb vista al règim jurídic es produïxen entre els centres concertats i públics, no arriben a ser de tal intensitat com per a justificar prou la seua equiparació de tractament jurídic en relació amb la responsabilitat, i, en definitiva, com per a aplicar les normes administratives que sobre responsabilitat regixen per als centres públics. Per això, en relació a la responsabilitat del titular del centre docent per fets dels seus alumnes

en centres concertats, no s'establixen responsabilitats distintes que les que resulten aplicables als centres privats sense règim de concert.

Quant al titular del centre docent, es desprén que els titulars dels centres docents li'ls identifica com els responsables en l'adopció de les distintes mesures organitzatives del centre.

D'altra banda, segons l'article 10 LODE, es considera titular del centre docent a la persona física o jurídica a la que se li permet l'exercici de l'ensenyança, i no a la persona del director, la funció de la qual és la de posar en pràctica i coordinar les mesures organitzatives, és a dir, és l'encarregat nomenat pel titular del centre per a dirigir, orientar i supervisar les activitats educatives i altres que li siguen encomanades.

Després d'aclarir les qüestions dalt indicades, passem a analitzar l'article 1903

Segons este article, el titular del centre docent estarà obligat a indemnitzar si:

- L'alumne/a causant del dany és menor.
- L'alumne/a roman davall el control del professorat desenrotllant activitats tant lectives, extraescolars com complementàries. S'inclou també en este punt el temps de menjador i transport. Si l'organització del menjador i transport depengueren d'alguna empresa, esta també tindria responsabilitats.
- L'alumne/a produïx danys a altres alumnes, als professors, a la resta del personal del centre, o a persones alienes al centre. El dany ocasionat pot ser personal o patrimonial. Dins del primer tipus, hi haurà per tant danys que afecten a la integritat física com a danys que afecten a la seua integritat moral o espiritual. És important aclarir que en este punt, els pares d'un alumne/a, podran demandar al titular d'un centre docent si el seu fill/a és objecte d'actes, paraules, etc., que afecten a la seua integritat moral.

També s'estableix en este article que la responsabilitat del titular del centre docent cessarà quan pugua comprovar que " va prendre tota la diligència d'un bon pare de família", açò és, en el cas que no s'haja produït un defecte de vigilància sobre els seus alumnes/as ni tampoc existisca cap deficiència en les mesures organitzatives preses. Per tant, estariem, en este cas, davant d'un fet fortuït, és a dir, "situacions en què s'ha donat tota la vigilància deguda d'una banda i pres les mesures organitzatives pertinents, i a pesar d'això se succeïxen fets repentins i imprevisibles"; en este cas quedarien exonerats de qualsevol tipus de responsabilitat.

De totes maneres, davant d'un cas fortuït, caldria analitzar les circumstàncies que

van precedir a l'acte en si. Circumstàncies que podrien fer previsible el fet fortuït. En este cas, la interpretació podria ser distinta.

3.3. ARTICLE 1904.2 DEL CODI CIVIL. PRESSUPÒSITS

3.3.1. Acció de repetició

Segons este article, el titular d'un centre docent, podrà demanar al professor (acció de repetició), la quantitat satisfeta per indemnització a un lesionat sempre que es demostre culpa greu o dol en el desenrotllament de les seues funcions.

La possibilitat que el titular del centre docent pot exercir el dret de repetició sobre el professor, es troba contemplada en el paràgraf 2n de l'article 1904.

En primer lloc, aclarir que el professorat té un tracte privilegiat respecte a la resta de personal del centre, ja que el titular només podrà exercir el dret de repetició sempre que demostre conducta greu o dolosa en els docents. En el si no és docents, el titular podrà demanar la indemnització satisfeta davant de qualsevol classe de culpa.

La justificació d'esta norma es basa en què en el cas dels professors, no es tracta de respondre els seus propis actes sinó dels actes dels alumnes/as. És a dir, no és dels propis actes del que es respon sinó d'actes de tercers perquè dels seus propis actes com a individus que causen dany, s'aplicarà l'article 1902 com a qualsevol altre individu d'esta societat..

No hi ha dubte que, malgrat les raons anteriors, la inclinació del legislador a favor d'un tractament més beneficiós del professorat, va estar determinada en certa mesura per les clares pressions del professorat (plasmades en els referits articles) de preservar-se de possibles responsabilitats davant de situacions on la seua culpabilitat no revestia especial gravetat.

Aclarir també que si el titular del centre docent és la causa dels danys produïts pels seus alumnes, al no haver acreditat l'ocupació de la diligència deguda, no podrà exercitar el dret de tornada sobre docents o personal dependent.

Per als casos hipotètics on no es produísca culpa alguna per part del centre i les conductes del professorat en la vigilància de l'alumnat revista la gravetat a què fa referència l'article 1904.2 del Codi Civil, podria ser demandat el professor, si bé amb la necessitat de ser acreditada la seua conducta dolosa.

3.3.2. Pressupòsit

L'acció de tornada, per part del titular, tindria lloc quan es donaren els dos pressu-

pòsits següents:

- El pagament total de la indemnització al perjudicat per part del titular.
- L'acreditació de conducta greu o dolosa del professor.

D'altra banda, la condició indispensable per a l'aplicació de l'acció de tornada seria l'acreditació del titular del centre on constara la no obligació del professor a indemnitzar a la persona perjudicada.

Per a poder demostrar la conducta dolosa de el professor caldria tindre en compte les següents qüestions:

a) L'acreditació de la dita conducta del professor és competència del titular del centre docent, excepte en el cas que hagen sigut demandats conjuntament el titular del centre i el professor, i que les proves de culpabilitat del mateix hagueren quedat demostrades al llarg del procés judicial.

b) D'altra banda, el comportament dolós o amb culpa greu del professor, està referit a la falta de diligència en la vigilància de l'alumnat, la qual cosa ha provocat l'acció danyosa del mateix. Per tant, la relació de causalitat ha de produir-se entre l'acte del menor sotmés davall la vigilància del professorat i el dany causat per este.

c) En el cas que el dany es produïra davall la vigilància de diversos professors (excursions, visites a museus etc. ...), la conducta dolosa s'aplicarà a tots els professors del grup.

Finalment dir, que les persones afectades tenen un termini de 15 anys per a demanar indemnització per falta de responsabilitat, este és un termini de prescripció, la qual cosa ve a significar que transcorregut el mateix ja no es podrà fer ús de la mencionada acció de responsabilitat civil.

4. PROFESSORS EN CAS DE DOL O CULPA GREU. DELIMITACIÓ

S'entén per culpa greu, "l'actuació d'una persona que és conscient dels danys que poden produir la seua acció o omissió".

Qüestió molt important en este tema de la responsabilitat civil dels centres docents privats i concertats és la delimitació del terme professors o mestres. Amb referència a ella, el terme PROFESSOR, fa referència als professors en sentit estricte, és a dir, els destinats a impartir les distintes ensenyances (teòriques o pràctiques) organitzades pel centre. Resultarà indiferent que dit personal complira a més altres tasques distintes a les pròpiament acadèmiques, com les que freqüentment s'assignen de vigilància de l'alumnat durant els espais de descans : menjador, excursions,

etc. Mancarà d'incidència que el personal docent tinga la consideració de professor titular o suplent, auxiliar, ajudant, etc..., este terme vindria a englobar a, també, al personal dependent del centre docent que complira tasques de vigilància i de guarda sobre l'alumnat. Pensem a este respecte en el personal que complix funcions de vigilància en una guarderia, durant el transcurs de el dinar dels alumnes/as, en una excursió escolar, etc.

Com a conseqüència de l'anterior, seria més adequat parlar de responsabilitat dels educadors en compte de responsabilitat dels professors, quedant, per tant, exclosos del terme professors o mestres, el personal titulat no docent (metge, psicòleg, etc. ...) i el P.A.S. (personal d'administració i serveis).

5. RESPONSABILITAT DEL CENTRE DOCENT I DEL PROFESSOR. APLICACIÓ DEL RÈGIM DE SOLIDARITAT

Amb anterioritat a la Reforma del 7 de gener de 1991, certes decisions judicials han vingut reconeixent en els casos de responsabilitat del titular del centre docent i professor en relació amb els danys produïts pels seus alumnes, l'existència de vincles de solidaritat entre tals responsables. Este vincle de solidaritat, entre el titular del centre docent i el professor, se segueix perfilant després de la Reforma com el règim més favorable per a la víctima i és molt probable que acabe consolidant-se definitivament la referida pràctica jurisprudencial.

Com resultat de l'aplicació de la doctrina jurisprudencial majoritària de la solidaritat sobre els subjectes als quals els és imputable una determinada actuació danyosa, en el supòsit concret de la responsabilitat del titular del centre docent i professor davant d'un fet danyós d'un alumne, el perjudicat podrà demandar-los, bé conjuntament o bé per separat, per la totalitat de la indemnització.

Per al cas concret que fóra demandat el titular del centre docent, el demandant haurà d'acreditar el pertinent dany, moment a partir del qual, correspondria al titular del centre docent destruir la presumpció de culpa que pesaria des d'eixe instant sobre ell, així com també, la presumpció de relació de causalitat entre dita culpa i el dany; per a tal efecte, haurà d'acreditar l'ocupació de la diligència deguda per a poder inhibir-se de la seua responsabilitat (art. 1903.6 del codi civil).

Si la persona demandada fóra el professor, l'actor haurà d'acreditar la conducta dolosa o culpa greu observada en l'exercici de les seues funcions de vigilància.

RESPOSTES A CASOS CONCRETS

Cal aclarir que les respostes donades als següents casos són orientatives, ja que davant d'un cas concret, serà el dictamen del jutge qui decidisca la solució del conflicte. Estem per tant davant de fets interpretatius que depenen de múltiples circumstàncies. De totes les maneres, els següents supòsits concretitzen tot el que s'exposa anteriorment.

1. Dins de la classe. El professor es troba en l'aula. Un alumne/a, s'alça, s'enganxa en un pupitre i sofrir una caiguda amb diversos danys.

En este supòsit, estaríem davant d'un fet fortuït, ja que d'una banda el titular del centre està prenent les mesures organitzatives adequades i per una altra, no hi ha negligència en el professor/a. En el cas que el professor/a, estiguera absent en el moment de la lesió (servici, etc), la responsabilitat seria del titular del centre i este, tindria opció a repetir contra el professor/a, ja que el mestre no pot abandonar l'aula.

2. Estem en el pati. Es troba vigilat. Un xiquet/a, sofrir ferides per tallar-se amb vidres o objectes tallants que es pogueren trobar.

En este cas, la responsabilitat recauria sobre el titular del centre, ja que este no ha pres les mesures adequades. Recordem que en el pati es troben objectes perillosos que no haurien d'estar.

3. En el pati, hi ha una porta oberta. El pati està vigilat. Un xiquet ix i sofrir un accident.

La responsabilitat en este cas és del titular del centre per no haver pres les mesures organitzatives adequades. No hauria possibilitat de repetició sobre el professorat en el cas que esta porta estiguera oberta habitualment.

4. Ens trobem en una excursió. Els xiquets/as s'estan desplaçant junt amb el professor o professors per la vorera de forma adequada. Un xiquet esvara i cau invadint la calçada i sofrir un accident. Els professors estan ben distribuïts junt amb els xiquets/es.

Podríem parlar de cas fortuït, però és molt difícil que un jutge qualifique un fet com a succés fortuït. Si es demanaren responsabilitats, el responsable seria el titular del centre. No hauria possibilitat de repetició perquè el professorat està actuant convenientment. Una altra cosa succeiria si el professor estiguera parlant amb un altre professor.

5. Un xiquet va al servici sol. Esvara i es cau sofrint una fractura.

Ací estaríem davant d'un fet fortuït.

6. Estem en el pati. està vigilat per mestres que es relleven. Un xiquet/a sofrir un contratemps. El seu tutor no està present en el moment de l'accident encara que el pati està vigilat. Li pot ocórrer alguna cosa al tutor?.

Al tutor no se li pot demanar responsabilitat en este cas. La responsabilitat seria del titular del centre amb possibilitat de repetició si es demostrara conducta dolosa en les persones que es troben vigilant.

7. En el pati un xiquet/a, li produïx ferides a un altre/a. (Pedres, pals, etc). El pati es troba vigilat.

La responsabilitat es dirigiria cap al titular del centre amb possibilitat de repetició si es demostrara que el professor ha actuat amb negligència.

8. Ens trobem en l'eixida dels alumnes/as del col·legi. Els alumnes d'educació infantil acompanyats pel seu professor/a ixen també. Un xiquet s'extravia.

Si els pares del xiquet extraviat demanaren responsabilitats haurien de ser assumides pel titular del centre,. Amb possibilitat de repetició si el titular demostrara conducta dolosa en el professor/a que acompanya als xiquets/es.

9. Un alumne/a corrent entropessa i tira a un mestre trencant-li un braç.

Ens trobaríem davant d'un fet fortuït.

10. Un grup d'alumnes/as menors d'edat ratllen el cotxe d'un dels professors del centre. El cotxe es troba dins del col·legi

El responsable en el cas que els alumnes foren menors seria el titular del centre. Si tingueren majoria d'edat serien ells mateixos i si foren insolvents, els seus pares.

11. Un xiquet/a, sofrir cremades per l'explosió d'un petard en la festa de falles.

La responsabilitat seria del titular del centre amb possibilitat de repetició perquè es podria demostrar conducta dolosa en el professorat al no estar permès l'ús de petards en el col·legi.